

Německo a Dánsko 2004

Hynek Hanke

29. srpna 2004

Cestovatel vidí to, co vidí. Turista vidí to, na co se přišel podívat.

– G. K. Chesterton

Úvod

Když jsme se s Elisabeth na Holešovickém nádraží loučili, stiskla mi podanou ruku silněji než obvykle. A hned přidala druhou a já také. Ještě jeden úsměv a byla někde pryč. A já jsem se zase začal schánět po Vlád'ovi, se kterým jsme za chvíli už seděli nad mapou Kokořínska v autobuse na Vandsdorf. Těžko říct, kde tu noc spala. Někdy v září měla začít někde v Řecku půlroční studijní pobyt na katedře antropologie. Řečtinu se učila po cestě a hlavně prý se ji naučí až na místě. Na místě, o kterém vlastně ještě ani kvůli všelijakým byrokratickým obstrukcím doma v Berlíně neví, kde to bude. Bez hodinek a bez mobilu, klid.

Jet někam s cestovkou a mít vše dopředu připravené nemůže být víc jiné. Člověk vidí dva tři kostely a hlavní turistické třídy, ale nepozná místní lidi, nikdy nezabloudí do bočních ulic a nikdy se nepousměje nad otázkou: „jak jsem se *sem* kručí dostal?“ A taky nezjistí o světě jako takovém nic víc, než co věděl, když odjížděl. Nezjistí, že svět není takový, jak to vypadá z bludů moderních „žurnalistů“, že všude existují i přátelští lidé, kteří vám rádi pomůžou.

Veit Kuhn, zakladatel HospitalityClub.Org, tvrdí, že jestli existuje způsob, jak změnit lidi k lepšímu, jak mezi nimi budovat porozumění a odstranit jejich nesmyslný strach ze všeho, tak prorůstající dnešní společnosti, pak tím způsobem mohou být jedině taková setkání jako to mé s Elisabeth nebo s jinými lidmi, kterým jsem již pomohl tady v Praze.

Takové zážitky jsem hledal, když jsem narychlo večer před odjezdem plánoval, kam že to vlastně chci jet. Dánsko. Kodaň, jedno z hlavních center kvantové fyziky. A ta nešťastná schůzka mezi Bohrem a Heisenbergem ve čtyřicátém druhém. A Lipsko, tam Heisenberg dlouho pracoval, je to po cestě?

11.8.2004, Drážďany

Dnes jsem vyrazil na desetidenní výlet do Německa a snad až do Dánska. Měl jsem sice nejprve jet do Francie s dvěma holkama, co jsem je našel na jednom z center pro spolujízdu a podívat se po zámkách na Loire a pak se v Nantes odpojit, ale den před odjezdem mi zavolaly, že našly někoho, kdo s nimi pojedou až do Barcelony, a tak jim zaplatí víc. Mně se prý omlouvají. Takhle to bohužel mezi lidmi také často chodí... Nemá smysl se s nimi hádat. Myslel jsem si, že bych stihl včera ještě večerní autobus do Berlína, ale nakonec jsem od toho upustil. Protože

následující den Eurolines tím směrem nejezdí, musel jsem vyrazit vlakem, a jelikož vlaky jsou strašně drahé, rozhodl jsem se jet jen do Drážďan, kousek za hranice.

Původně jsem si myslel, že Drážďany jsou spíš takové moderní skleněné město, vždyť při masivním náletech na konci války bylo 80% plochy vybombardováno, a že budu pokračovat rovnou do Lipska, ale je neuvěřitelné, jaké se tu už 60 let vyvíjí úsilí o rekonstrukci historického jádra. Mnoho památek bylo opraveno a například katedrálu Naší Paní staví podle původních starých plánů téměř úplně odznova. To je obdivuhodné.

Vždy mne v cizím městě také překvapí, kolik tam mají oproti Praze volně přístupných parků a vůbec míst, kde si můžou lidé prostě jen sednout a povídat si. Tady jezdí mnoho lidí na kole a večer jdou třeba sem k řece do parku. Já teď sedím na opačném břehu na lavičce a poslouchám, co se ke mně donese z Mozartovy Malé noční hudby, kterou tu o kus dál v takovém malém parčíku opravdu výborně hrají nějací čtyři flétnisté a sbírají příspěvky na vydání cédéčka.

Zítرا bych si chtěl stopnout nějaké auto do Lipska a později odpoledne snad až do Berlína. Zatím s sebou v batohu pořád nosím Hoffmanovu knihu o Paulu Erdosovi pro Luisu, sestru Elisabeth. Doufám, že ji v Berlíně potkám a budu jí tu knihu moct předat osobně. Teď si jdu poslechnout ty flétnisty.

12.8.2004, Berlín

Včera jsem se ještě byl podívat na tom protějším trávníku, kde posedávalo tolik lidí. Měl jsem odtud krásný výhled na všechny ty osvětlené starobylé věže a jiné památky na druhé straně. Člověk má svůj klid, když tu sedí a jen tak odpočívá. A čas přemýšlet. Dnes skoro není poznat, co musely Drážďany prožít na konci války. Snad jen v tom ostrém kontrastu starobylých památek a moderních domů. V Drážďanech totiž žádné staré domy nikde nejsou!

Po krátké noční procházce a návštěvě nádvoří barokního paláce i s jeho kanály a fontánami jsem si našel nějaké místo na spaní v parku. Kdybych měl víc času si tuhle cestu naplánovat, napsal bych někomu z HospitalityClub.Org nebo GlobalFreeLoaders.Com, ale tohle bylo zkrátka příliš narychlo, než abych si něco stihl domluvit. Nevadí, byla tam tma, klid a nikdo nerušil mně ani já jeho.

Ráno jsem vyrazil brzy a bez větších potíží došel k jakési výpadovce na Lipsko a v opačném směru i na Berlín. Stál jsem tam na různých místech určitě přes dvě hodiny, ale v žádném směru mi nikdo nezastavil. Nakonec jsem se vrátil do centra a jel vlakem přímo do Berlína. Autobusová doprava se tu asi moc nepěstuje, protože se mě nějaká maminka s kočárkem snažila přesvědčit, že jít na autobus není dobrý nápad. Alespoň uměla anglicky, nějaká jiná dívka mi na všechny otázky odpovídala: „Oh God...”

Lístek na vlak byl ale pekelně drahý. Takhle to dál nepůjde, musím jen doufat, že západní Němci budou vstřícnější. No minimálně tady v Berlíně umí mnohem více lidí anglicky, to je poznat hned.

Teď sedím v Berlínské katedrále a poslouchám nějakou varhanní hudbu, kterou tu zrovna někdo přehrává. Nevím však, co to je. Varhany mají doopravdy nádherné. Velké stříbrné píšťaly nejsou zapuštěny ve dřevě v jedné velké řadě, ale jejich skupinky vystupují a zase ustupují před dvěma velkými zlatými svícny. Celá katedrála má nevšedně kruhový půdorys se třemi hlavními apsi-

dami vždy s dvěma hrobkami panovníků a čtyřmi vedlejšími. Velmi zajímavě je tu vyřešeno osvětlení. Všechno světlo sem prochází okny v kopuli, aby pak okna u oltáře nemusela sloužit k osvětlení, ale mohla být pomalována výjevy z Bible ve velmi tmavých barvách, které jsou světlem pronikajícím těmito okny nádherně nasvícené.

Sedím teď v nějakém bočním balkóně asi tak ve třetině výšky katedrály. Zaujalo mě, že teď teprve vidím, že kupole je podstatně vyšší a odkrylo se mi úplně nové její patro, jež ve zlacených rámech kolem dokola svírá obrazy. Odsopoda to vypadalo jen jako kupole s okny a vytráží ve špičce. Zdá se, že to byl architektonický záměr. Snad aby ti na balkóně byli ještě výše než obyčejný plebs dole. Z vrcholu kupole je pak výhled na celý Berlín, ale popravdě řečeno, nic příliš úchvatného.

Další zajímavou budovou v Berlíně je Červená radnice, nenahozená budova celá z červených cihel. Reichstag je obrovská šedohnědá budova, zdaleka ne tak zajímavá. Asi se v ní navíc prodávají lístky na pražskou MHD, jinak nedokážu tu obrovskou frontu pochopit. Nějaká dívka mi říká, že tam lidé čekají, aby se mohli podívat nahoru na vyhlídku. No budiž.

Berlínem protéká řeka s různými kanály a domy, ačkoliv většinou nové, nepůsobí zas takovým zvláštním dojmem jako v Drážďanech. Na druhé straně drážďanskému panoramatu věží, katedrál a paláce nad ohybem řeky se těžko něco tady vyrovná.

13.8.2004, Postupim

Včera večer jsem se ještě prošel po Berlíně a odpočíval s mnoha dalšími lidmi v parku před nádherně osvětlenou katedrálou a muzeem. Luisu jsem bohužel nenašel (na té adrese nikdo takový nebydlí, asi jsem měl špatné číslo) a tak jsem se rozhodl ještě pozdě večer odjet do Postupimi. Někde jsem zašantročil lístek na S-Bahn a tak jsem těch pět euro (!) za cestu musel platit znovu. Veškerý dopravní systém tady je nekonečně komplikovaný a strašně nepřehledný, takže jsem se musel na cestu několikrát ptát, než jsem nasedl do toho správného vlaku. Mezitím jsem si při tom zběsilém pobíhání po nádraží na jednotlivých nástupištích udělal různé známé, takže ti mě potom už vítali s úsměvem, když jsem se tam zase objevil.

Spal jsem tu v Postupimi v nějakém parku, ale v noci mi začalo pršet a tak jsem musel vytáhnout plachtu. Ted' sedím v parku u Nového paláce, což bylo zřejmě nějaké královské letní sídlo z 18. století s obrovskými zahradami a mnoha altánky a belvedery. Po cestě sem jsem potkával spoustu dětiček a před gymnáziem Alberta Einsteina (!) mi řekli, že škola tu začala už v pondělí. Zřejmě proto mi Anna z Arhusu, kterou jsem kontaktoval přes GlobalFreeLoaders, napsala, že se musí připravovat a nebude mít moc času.

Až projdu park, chci se zkusit dostat do Hamburgu. Přípojku na dálnici jsem viděl cestou sem. Snad budu mít víc štěstí než včera. Musím ještě do schránky hodit pohled z Drážďan, na kterém nějakému studentovi matematiky z Pákistánu posílám tuto mou jednoduchou rýmovačku o jedné dosud velmi zmatené oblasti matematiky:

Assuming the axiom of choice,
one can get in funny situations,
that contradict my inner voice,
and on my mind, they do permutations.

The two polish men say,
you can take a ball,
and without much of play,
have two in the hall.

Five pieces and affine transforms,
are said to be enough,
now the question obviously forms,
and it can be really tough:

Should we assume axiom of choice?

Seems nonsense to do otherwise.
„You can always take an element
from a non-empty set,” say the wise,
still their problems are apparent.¹

Axiom of choice is obviously true,
false is the well-ordering theorem.
Who cares they are the same crew,
until we have to use both of them?

Should we assume axiom of choice?

They say I can choose,
if to accept or reject it,
now I'm a little confused,
I think I have lost the wit.

That's the *double nature*
of the axiom of choice.

pořád 13.8.2004, Hamburg

Sedím na nádraží v Hamburku na takové terase a mám tu krásný výhled na všechno, co se dole děje. Cesta sem byla nečekaně naprosto bez potíží. Na benzínce na nějaké silnici směrem k dálnici na Hamburg mě v Postupimi vzal nějaký chlapík co pracoval na něčem s motory pro nějakou leteckou společnost a teď se stará jen o svoji zahradu, loď a jezero. Ten ale místo do Hamburku jel na tu svoji zahradu a tak mě alespoň vzal na nájezd na dálnici. Po cestě zastavil u nějaké budovy a po pár minutách mi přinesl dvě obložené housky. Na dálnici mě pak rychle svezl nějaký pán, co jel se svým dědečkem do Švédska na oslavu neteriných narozenin. Ti dva si po cestě povídali německy mezi sebou, ale překvapilo mne, že i dědeček uměl velmi slušně anglicky. Nechali mě na odpočívadle asi padesát kilometrů od Hamburgu, odkud mě už brzo vyzvedl někdo jiný v takovém obrovském lakovaném autě. Prý má firmu, co montuje domy a jelikož dělají v Berlíně i v Hamburgu, musí jezdit sem tam. Poradil mi spoustu věcí, na které se tu mám podívat a na které se už asi nepodívám.

¹Tahle strofa by se mi již na pohled nevešla a tak jsem ji jako méně podstatnou vypustil.

Krátce po příjezdu jsem zjistil nemilou skutečnost, že mi zmizely z účtu všechny emaily, protože mi doma zapli počítač a všechny se stáhly tam, což zhatilo mé poslední naděje využít po cestě nějak HospitalityClub. Kromě jednoho kontaktu jsem tu žádné ubytování neměl a ještě se k večeru spustil pravý hamburský liják, takže bylo všechno mokré. Někdo mi však poradil nějakou Church Mission tady z boku železniční stanice, tak jsem se tam byl zeptat a prý mám ve dvanáct přijít.

Odpoledne jsem chodil po Hamburku a tak mě teď už docela bolí nohy a je příjemné tu sedět, pozorovat ty vlaky dole a vzpomínat, co jsem dnes viděl. Zajímavá byla velmi velmi stará gotická věž nějaké katedrály. Ale když člověk přišel blíž, zjistil, že je tu jen ta věž a celá katedrála chybí. Na místě, kde dříve musela stát, jsou teď již obyčejné domy. Domy. Tohle je první město, kde jsou v centru původní historické domy a kterého se válečné bombardování zřejmě příliš nedotklo.

Opravdový nákladní přístav jsem neviděl, tam se prý musí vlakem. Ten poslední člověk, co mě sem vezl, říkal, že to je největší vnitrozemský přístav a prý odtud odjíždějí obrovské lodě s padesáti bednami na sobě. Procházel jsem si ale tu část Hamburku, co je kolem řeky, proplétá se jí spousta kanálů, a dříve zřejmě sloužila jako hlavní přístav. Úplně si tu dovedu představit námořníky, překládky zboží a spoustu ruchu, který už od té doby utichl a dnes je to takové pusté. Všechno tam je tmavě oranžové a takové stejné, ale ne jednotvárné. Domy jsou všechny ve stejném stylu a všechny nenahozené z červených cihel.

V samotném centru Hamburku to však vypadá jinak. Různorodé historické domy a novodobé prosklené obchody a kanceláře zakrývají starobylé kostely a jiné památky různě roztroušené po městě.

15.8.2004, Arhus

Jsem v Arhusu v Dánsku. Sedím tu na kamenech u moře a před sebou na obzoru vidím ten druhý ostrov (Fyn?)².

Noc ze 13. na 14. jsem strávil v té ubytovně Church Mission, ale příjemně mě to překvapilo. Všude bylo všechno čisté a i ti bezdomovci byli velmi přátelští. Většina mluvila anglicky a jak jsem později zjistil, dva byli Češi – Tomáš a Karel. Mladší Tomáš mi vysvětloval, že takhle pořád cestuje, ale že v žádném případě není turista a že turisty nemá rád. Teď se s Karlem vrátili z Dánska (původně se prý vrátili do Čech, ale jeli nazpátek do Hamburku pro nějakého kamaráda) a Tomáš míří do Španělska na brigádu na druhé sklizení vína. Španělsky tedy umí docela slušně. Snažil se mi poradit co je kde v Kodani a jak bych se odtud dostal domů a taky na co bych se měl ještě podívat v Hamburku. Tady v Hamburku jsem již rozhodnut do Dánska vyrazit, byť bych se nedostal až do Kodaně. Seděl tam s námi ještě nějaký Ital. U vedlejšího stolu podřimoval s walkmanem nějaký kluk, asi tak starý jako já, zjevně taky stopař, a naproti seděl nějaký Němec s Ukrajincem. Asi v jednu jsem si pod oknem rozbil spacák a usnul, takže nevím, co se dělo dál, ale když mě ráno vzbudili a dali mi čaj, tak již k původním cca. deseti lidem přibyla tak polovička dalších.

Kolem půl deváté, poté, co jsem ještě obešel San Michele (zas tak úžasné to nebylo), zjistil, že ten záhadný „Dom“ na mapě je jen kopa horských drah,

²Později jsem se dozvěděl, že jedno z toho je zřejmě záhyb Jutského poloostrova, a to druhé jsem nikdy z mapy neidentifikoval, ale Fyn byl příliš daleko než abych ho mohl vidět.

atrakcí a tak podobně a prošel si hamburský park, jsem se vypravil na výpadovku na východní Jutský poloostrov. Doufal jsem, že u dálnice budu v deset, ale postupně jsem zjišťoval, že vůbec není chytré chodit ve velkých městech na výpadovky pěšky³. Byly tam asi dvě nebo tři dobrá místa, ale totálně jsem se tam zasekl skoro na čtyři hodiny. Když už jsem chtěl to Dánsko vzdát a vypravit se někam jinam, všiml jsem si, že to nejlepší místo zabral nějaký jiný stopař, který také jede mým směrem, a tak jsem alespoň věděl, že nedělám něco úplně špatně.

Nakonec jsem naštěstí uspěl na benzínce, kde jsem se zeptal nějaké rodinky a oni mi slíbili vzít mě na nejbližší odpočívadlo na té správné dálnici. Měli desetiletou dceru o které tvrdili, že umí anglicky jen trošku, ale když jsem se jí ptal, kolik jí je, co to čte, a když jsem jí potom vysvětloval, že s přítelkyní taky máme rádi komiksy s Kačerem Donaldem, tak mi odpovídala a zdálo se, že všemu rozumí. Po ještě jednom krátkém svezení jsem jel s nějakým medvědem stopařem až do Dánska. Ještě dvěma dalšími auty jsem pokračoval až do Arhusu. To poslední byla nějaká dodávka, dva kluci co převáželi z Flansburgu pivo a limonády v plechovkách. V Arhusu mě dovezli dokonce až na nádraží a nabídli mi, ať si vezmu těch limonád klidně celé plato, že jich mají moře. I přes mé zatvrzelé odmítání (kdo se s tím má nosit) mi nakonec dali dvě koly (resp., jak říká Vlád'a Pilný, tekutiny s PH 2).

Neměl jsem bohužel žádné dánské peníze na telefon Anně, takže jsem noc strávil v parku poblíž nádraží a volal jí až ráno, ale to už bylo pozdě, protože mezi tím ubytovala nějakou holku z Německa. Arhus je velmi pěkné historické město, které bylo založeno už někdy kolem roku 800 n.l. Jako hlavní město Jutského poloostrova je to také druhé největší město Dánska, na což tedy vůbec nevypadá. Když jsme sem jeli, projížděli jsme přístavem, a to bylo velmi zajímavé, protože to pořád vypadalo, že se beznadějně motáme na nějakých předměstích, pak jsme dokonce jeli do nějaké montážní haly nebo co a najednou se před námi vynořilo centrum Arhusu s promenádou okolo řeky a věžmi katedrál přímo před námi. Nikdy jsem ještě neviděl město, které by mělo nákladní přístav tak blízko centra. Tohle byly doslova desítky metrů.

Ráno jsem si procházel centrum a všechny domy jsou tu staré, každý jiný a na každém něco zajímavého. Většinou jsou cihlové nebo hrázděné, ale ani ty s barevnou omítkou a barokním štítem nejsou výjimkou. Po cestě jsem míjel nějaký menší kostelík v Norder Allee, ze kterého se linul nádherný zpěv, a tak jsem tam nakoukl. Jak mi řekl nějaký mladík, který tam pomáhá, byly to dívky nacvičující na nedělní mši která měla začít za půl hodiny, o desáté. Rozhodl jsem se tedy, že se na to musím podívat a když jsem vcházel, dívky už zpívaly a nějaká slečna se zvedla a s úsměvem mi šla podat ruku. Sedl jsem si tedy a poslouchal.

Kostel to byl velmi jednoduchý, s žádnou speciální výzdobou, zato tam měli dataprojektor a reproduktory. Ty dívky hrály na flétny a klávesy, no připravené tu měly i nablýskané bubny od Yamahy. Farář chvilku něco říkal o nějaké připravované akci a pak, jestli jsem to pochopil správně, ke stolku vyzval i jiné lidi, kteří ostatním chtěli něco říct. Vystřídali se asi dva a pak po chvilce ticha začal vyprávět farář nějaký příběh z Bible. Když pak předal slovo jedné z těch dívek, co předtím zpívala, přitočila se ke mně nějaká asi třicetiletá paní, že prý umí trošku anglicky a jestli bych nechtěl překládat. Dotud jsem jen poslouchal

³Což jsem o dva dny později zase vesele porušil.

ty dívky, pozoroval, a čekal, abych se mohl toho mladíka nebo té slečny u vchodu zeptat, co že je to za neobyčejnou mši, ale odteď i vím, co ti lidé říkali.

Ta dívka, co mluvila, se snažila říct něco v tom smyslu, že láska se nemá projevovat jen tím, co cítíme a jak o ní mluvíme, ale především tím, co děláme. A tak i láska k Bohu se prý má projevovat tím, že když o to někoho požádá, má dotyčný udělat i něco, co pro něho osobně nemusí být zábavné nebo pohodlné. Na tom pak vysvětlovala, proč se nechal Ježíš ukřižovat.⁴ Teď mi to zní trochu nelogicky, ale ten referát byl i s citacemi dost promyšlený a pečlivě připravený. Potom k tomu ještě farář něco říkal a zase se zpívalo, tentokrát jsem mohl rozumět i textu, kterého se mi dostávalo v nějaké směsici zpěvu mé překladatelky s ostatními a anglického překladu.

Po mši se mě vyptávala odkud jsem a kam jedu, s každým mě představovala a pozvala mě nahoru do kostela na oběd, kam farář zval už předtím i ostatní. Byly to nějaké bagety, které se sice platili do takového centrálního košíku, ale do velké míry na dobrovolné bázi a já jsem prý host a nic platit nemám.⁵ Ta moje překladatelka spolu s jejím manželem někam zmizeli a tak jsem se posadil u nějakého stolu a dal se do hovoru s nějakým studentem elektroniky a nějakou babičkou naproti. Ale i když jsem se zvedl, tak se mě pořád každý z těch asi třiceti převážně mladých lidí vyptával, odkud jsem a kam jedu. Dokonce jsem mluvil i s farářem, který mi vysvětloval historii Arhusu a pak jsme řešili jestli je demokracie dobrý systém, nebo je to vše v lidech až po vztah mezi náboženstvím a vědou. Moje překladatelka – už jsem si konečně zapomatoval jméno Leah – zatím obědvala u vedlejšího stolu a nabídla mi se svým manželem večeři a ubytování, tak tam mám přijít v šest.

V Arhusu jsou všichni lidé strašně milí a přátelští. Třeba v recepci jednoho hotelu mi recepční (konečně, byla neděle a Dánové v neděli prostě nepracují) vyměnil české koruny, které evidentně nikdy neviděl, za dánské jen na základě toho, že jsem mu řekl, jaký je asi kurz. Nejvíc mě ale překvapilo, že jelikož tu téměř každý jezdí na kole a domy jsou tři nebo čtyři patrové, nechávají i přes noc kola dole na ulici bez jakéhokoliv zámku, jen tak opřené o stěnu. Snažil jsem se přijít na to, co je v tom za fintu, ale žádná není.

16.8.2004, Odense

Sedím úplně sám v kostele v Odense, hlavním městě Fynu, a venku pořád prší. Když jsem včera odešel v Arhusu z přístavu, vydal jsem se do parku a tím jsem okolo pomníku padlých v první světové válce prošel až na pláž. Ta byla písčitá a byly v ní tak po padesáti metrech malá přehrazení kameny, takže se celé pobřeží dělilo jakoby na takové boxy. Ačkoliv jsem viděl koupat se jen jednoho člověka – zas tak teplo totiž nebylo a foukal studený vítr – neodolal jsem a vlezl jsem do vody taky. Nakonec to tak strašné nebylo a voda byla oproti mému očekávání docela teplá. To už jsem se ale musel vydat na nádraží a k Mortenovi a Leah.

Říkali, že se poznali v Číně, když tam pracovali pro nějakou neziskovou společnost spojenou s církví. Leah tam byla dva roky. Je jim už kolem třiceti, ale zatím pořád ještě oba studují. Tehdy na té mši mi Leah skromě řekla, že umí trochu anglicky, a přitom je američanka! Američany ale ráda nemá a myslí si,

⁴To mě překvapilo, já myslel, že katolíci tvrdí, že to nebylo dobrovolné odevzdání se.

⁵Prý: „The good thing about church is that the food is cheap.”

že v Evropě jsou lidé daleko přátelštější. Morton teď studuje medicínu a podílí se na nějakém výzkumu ohledně Alzheimerovy choroby.

Povídali jsme si o všem možném, naneštěstí i o politice a Evropské Unii, přičemž Leah mezitím odešla k telefonu, protože jí volala maminka z Ameriky. Morten mi pak vysvětloval, že její máma má něco společného s nějakou telefonní firmou a tak má služební telefon zadarmo a někdy si v něm volají i tři hodiny. Ráno Leah odešla do školy (studuje učitelství angličtiny) a tak jsme si povídali u snídani s Mortonem. Vypytoval jsem se ho na medicínu a na mechanismus spánku a on říkal, že je znám případ, kdy člověk s poruchou spánku přežíval, i když nikdy nespal. Musel ale být schopen dostat se do nějakého stavu hluboké relaxace, kdy byl sice bdělý, ale tělo mohlo odpočívat. Poradil mi také nějaký autobus na výpadovku zpět do Německa a na Fyn, takže s odjezdem z Arhusu jsem neměl žádné potíže a asi za dvě hodiny jsem byl v Odense.

To na mě zatím moc dojem neudělalo, ale pravděpodobně jsem se ještě nedostal do centra. Bundu už mám suchou a už možné ani neprší, tak zase kousek popojdu.

17.8.2004, Kodaň

Jsem v Kodani v parku, hned vedle hlavního kanálu a přístavu odkud odjíždějí obrovské trajekty do Gdaňsku a do Osla.

V Odense mi včera celé odpoledne propršelo. Je to pěkné město, ale s Arhusem se nemůže rovnat. Navštívil jsem tam muzeum Hana Christiana Andersena. Kromě celé knihovny zaplněné výtisky jeho knih ve všech možných jazycích včetně mandarinské čínštiny a rekonstrukce chudého domu, kde prý Andersen žil, tam byla místnost věnovaná jeho době a v ní jsem našel i pravý elektromagnetický telegraf nebo stereoskopický fotoaparát i s ukázkami stereoskopických fotek z té doby. Rozhodl jsem se, že se pokusím dostat do Kodaně již večer, ale když jsem došel k dálnici asi v sedm a pořád lilo, raději jsem tam pod nějakým přístřeškem přespal a vydal se až ráno. Zvláštní, dneska mě vozí samí inženýři. Jeden z nich dokonce pracoval pro společnost, která asi před osmi lety stavěla most z Fynu na Sealand. Vysvětloval mi, že s pětadvaceti kilometry je to druhý nejdelší most na světě, a to jen proto, že Japonci si na překonání téže vzdálenosti postavili most do obloučku, aby byli první.

Kodaní protéká řeka a vede jí několik kanálů. Je ale zvláštní, že mostíky přes kanály jsou tak nízké, že pod nimi větší lodky nemají šanci projet. Obloučky od hladiny určitě nepřesahují dva–tři metry. Tady v přístavu a na řece je to ale jiné. Přímo přede mnou kotví nějaká stará plachetnice a trajekt napravo má devět nebo deset pater.

Tady v Churchilově parku na takovém malém ostrůvku je nádherný novogotický kostelík. Hrany stěn stejně jako obrysy oken jsou z bílého kamene, samotné vnitřky stěn jsou ale vyloženy šedočernými oblázky poslepovanými bílou maltou, takže to celé působí tak hodně strakatě. Uvnitř mi dokonce nabídli český papír s nějakými základními informacemi a to bez chyby!

V Mramorovém kostele směrem do centra zrovna někdo hraje na varhany, ale hraje něco, co mi připadá jako totální chaos. Půdorysem téhle stavby jsou dvě soustředné kružnice, mezi nimiž vede chodba, takže sem lze vstoupit ze všech

čtyř světových stran. Architekt si tu docela vyhrál s modrým světlem. Okno za křížem je z takové modré, že připomíná neon. Dnes to vypadá docela kýčovitě, ale dříve vůbec nemuselo. I okna v kupoli obsahují po okrajích modré tabulky.

18.8.2004, pořád Kodaň

Tady v Kodani, stejně jako ve většině měst, kde jsem byl, se hodně jezdí na kole. Oddělený pruh pro cyklisty je v centru téměř v každé ulici a pro oba směry samostatný. Už v Arhusu jsem si všiml, že v Dánsku se kola téměř nezamykají a jen tu stojí ve stojanech, u nádraží dokonce dvoupatrových, nebo opřené o stěnu. Tady sice v té záplavě kol na náměstích a jiných zajímavých místech občas nějaký ten zámek vidím, ale většinou naprosto legračně připevněný, takže v Praze by tam to kolo za chvíli stejně nebylo. Zdá se, že stačí ho zajistit tak, aby se s ním nedalo přímo odjet. To je něco úplně jiného než v Amsterdamu, kde, jak mi kdysi vyprávěli dva Holanďané, si člověk obvykle koupí nějaké velmi levné kolo a nějaký velmi velmi drahý zámek. Radnice tu taky zavedla tzv. citybikes, což jsou speciální bytelná kola s nenafukovací pneumatikou, která jsou tu na stojanech volně k dispozici. Člověk musí jen vhodit dvacetikorunu, kterou dostane zpátky, když kolo vrátí na některý ze stojanů (nemusí to být ten původní).

Včera odpoledne jsem si takto jedno kolo půjčil a jel se podívat do Christiany, místního známého Free City, kde si zdejších asi tisíc obyvatel vyhlásilo vlastní stát a žije k zlosti kodaňských úřadů podle vlastních nepsaných (nicméně sjednaných) zákonů. Zjistil jsem, že systém cyklostezek a vůbec dopravy na kole je zde dost pokročilý a jeden málem aby měl na to kolo řidičák. Tak jsem například nějakou dobu nevěděl, jak zatáčet doleva, takže jsem jezdil jen rovně a doprava, což se ukázalo jako dost omezující.⁶ Dánové se tedy s tím ježděním nijak nepárou! Všichni tu jezdí stylem brzda-plyn (nebo snad brzda-šlapka?) a tak mě ze začátku všichni předjížděli, včetně pána, co u toho telefonoval a dívky, která za jízdy kouřila.

Stinná stránka Christiany prý je, že se tu hodně prodávají lehké drogy (tvrdé jsou místními smluvními zákony zakázány), ale teď zrovna ne, protože, jak bylo patrné z vylepených plakátů, tu zrovna probíhá policejní razie. V encyklopedii jsem se dočetl, že zdejší hippies proti kodaňským úřadům často bojují s humorem. Například když úřady před několika roky požadovaly, aby stánky prodávající hašiš alespoň nebyly tak vidět, místní obyvatelé je všechny pokryli maskáčovými plachtami.

Pobíhají tu lidi s dlouhými vlasy, domky jsou staré a jednoduché, všude je tu spousta ruchu. Ať již od hipíka, který tu hraje na kytaru, z četných hospůdek, nebo prostě od procházejících turistů. Všude se ale pije alkohol, takže jsem rychle upustil od myšlenky někde tu přenocovat. Alespoň jsem navštívil dům s nápisem „Free Tibet“, kde byly mezi politickými texty i nádherné obrázky z tibetské přírody.

Večer jsem se vrátil a šel se projít po noční Kodani. Potupně jsem skončil i v místním McDonalds, protože jejich BigMac byl zdaleka to nejlevnější jídlo, které se tu dalo sehnat.

⁶Je však doufám zřejmé, že mezi jakýmkoliv dvěma body v nekonečné pravoúhlé síti se lze přemístit jen tímto způsobem:)

Na náměstí před radnicí jsem se zastavil na hudebním vystoupení nějakých čtyř indiánů a bylo to opravdu pěkné. Dva hráli na flétnu, jeden na bubny a chřestidlo a ten poslední na takový dlouhý dechový nástroj z různé dlouhých bambusových tyčí. Hned potom jsem na dalším náměstí potkal nějakého zpívajícího afričana, který měl tu nejobyčejnější elektrickou kytaru, jaká se dá vyrobit – španělku s mikrofonem a drátem, ale uměl na ní pozoruhodné věci. Jelikož tu asi zná spoustu dalších zpěváků, dva z nich, co zrovna šli kolem, zval ať také zazpívají. Jedna žena, co se na kole vracela z nákupu, přijala, a za afričanem rozhodně nijak nezaostávala. Rozdíl mezi pouličními hudebníky tady a v Praze je ten, že v Praze jsou to žebráci, zatímco tady skoro profesionálové, kteří pak po desáté jdou hrát do nějakého klubu. Mezi posluchači jsem si všiml nějakého pána v modrých montérkách, kterého jsem pak potkal, jak se zkamarádil s nějakým kytaristou a doprovází ho na bubny.

Spal jsem v klidném parku a teď sedím u kanálu u toho známého kodaňského mostu a chystám se do Institutu Nielse Bohra.

Před chvílí jsem vyšel z Institutu. Dlouho jsem tu nenápadnou budovu hledal a když jsem přišel do recepce, tak mě ujistili, že tam žádné muzeum nikde není, ale že tam po domluvě nějaká paní z archivu provádí. Ta byla dokonce tak hodná, že se rozhodla mi věnovat čtvrt hodinky hned i bez domluvy a tak mě s přirozenou otázkou: „Vy jste fyzik?“ odvedla nahoru přímo do dřívější pracovny Nielse Bohra. Byly tu fotky jeho spolupracovníků a také série skupinových fotek všech pracovníků institutu po dobu, kdy byl Bohr ředitelem. Na malém stolečku v rohu stál také nákres a maketa známého experimentu s vážením hodin, kterým Bohr reagoval na Einsteinovu námitku ohledně principu neurčitosti. Model jinnak myšlenkového experimentu prý dostal Bohr od nějakého spolupracovníka k narozeninám. Na stěně pak visel plastický obrázek horní části hory Fuji, která podle Bohra měla symbolizovat princip komplementarity, protože ji člověk kvůli hradbě mraků nikdy nemohl vidět celou, ale vždy jen její část. Pod ním pak na skřínce byl asi čtvrtmetrový krystal nějakého průhledného prvku, na kterém Bohr zkoumal vlastnosti atomů, a vedle něj bysta Einsteina asi z padesátých let.

Institut nyní slouží jako výzkumný ústav a univerzita pro postdoktorální studenty. Musí být skvělý pocit pracovat na takovém místě, které vybudoval sám tvůrce kvantové teorie a je protkáno historií velkých objevů. Nahoře v chodbě mají fotky všech fyziků, kteří zde působili, a je vidět, že alespoň na rok tu byl opravdu každý, kdo měl co do činění s teorií kvant: Wiener, Pauli, Einstein Schrodinger, Planck, dokonce i nějakí čtyři Češi, které neznám.⁷

Na chodbách pak byly nástěnky a plakáty s různými experimenty a teorií, vše na čem se teď v institutu pracuje. Byla tam třeba nástěnka o sonoluminescenci nebo o experimentu, kde biofyzici (prý netradičně převážně ženy) dokázali nějakým způsobem změřit pohyb jedné konkrétní molekuly v membráně nějaké buňky! Málem bych také zapomněl na obrázek emisních spektrografických čar Hafnia visící na stěně ve staré části institutu. Hafnium 75 objevil Bohr jako chybějící prvek v periodické tabulce. Haf je prý latinský termín pro Kodaň a tak je Dánsko snad jedinou zemí, která má své hlavní město obsažené v periodické tabulce prvků. Za tak obrovskou revoluci ve fyzice ve dvacátých letech i později mu to však ale určitě patří.

⁷Jeden z nich byl jakýsi Boch.

Sedím v Experimentariu. To je takové místo na okraji Kodaně, kde jsou v jedné budově připraveny stovky experimentů a člověk si to tu může celé procházet a leďacos si zkusit. Měli tu virtuální obraz vytvořený dutým parabolickým zrcadlem a taky Fresnellovu čočku. Jiný zajímavý experiment byla simulace zemětřesení spolu s identifikací jeho síly na Richterově stupnici nebo infrakamera, před kterou si mohl každý stoupnout a prohlížet si distribuci tepla ve svém těle. A na rotujícím disku s kuličkami jsem konečně pochopil princip Corioliovy síly!

o týden později, doma

Cesta z Kodaně domů mi trvala dva a půl dne. Vracel jsem se po mostech přes Fyn a Jutský poloostrov do Německa. Někdo mi říkal, že by bývalo bylo lepší jet trajektem do Švédska a tudy do Čech, ale mně to takhle nevádí. Přemisťovat se stopem na tak dlouhé vzdálenosti může být dost komplikované kolem různých křížení dálnic a když potřebuje člověk po okruhu objet velká města, ale opravdu, nemůžu si stěžovat. Vezl mě při tom i jeden stopař a profesionální pilot co létá s Airbusy a bylo to na něm vidět. Pořád říkal jak ho řízení auta nebaví (asi je to moc ploché) a když jsme se blížili k Hamburgu, prohlásil, že potřebuje informace a začal na rádiu vytukávat příslušnou frekvenci pro dopravní informace. Hamburkem mě z jedné strany na druhou (protože systém dálničních objezdů a okruhů kolem města je zde dost složitý) provedla nějaká příjemná Korejka, co studuje v Anglii mikrobiologii a její rodiče žijí v Hamburku. Za Drážďany před hranicí jsem pak na benzínce chytl nějaký kamion, co mě vzal na hranice. Ty jsem pak omylem nelegálně překročil a jiný kamion tady z parkoviště mě dovezl až do Prahy. S jeho řidičem jsme pak ještě jeli pozdně večerním autobusem na metro a loučili se na muzeu, odkud on jel na Hlavák a domů do Českých Budějovic.

Celá cesta do Kodaně a zpět mě stála asi čtyři tisíce korun, ale nebýt zbytečného vlaku z Berlína, ztracené mapy Dánska a ještě několika takových začátečnických chyb, mohla to být tak polovina. Jak jsem ale říkal, peníze zdaleka nejsou jediný důvod, proč zvolit takovýto způsob cestování.

Zkuste, uvidíte . . .